

УДК 351.713. (339.543:656.2)

Прокопенко В.В.

*к.ю.н., доцент,
доцент кафедри морського та митного права
Національний університет «Одеська юридична академія»*

МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНІ З МИТНИМ ОФОРМЛЕННЯМ ТОВАРІВ У ПУНКТІ ПРОПУСКУ У РАЗІ ЇХ ВВЕЗЕННЯ ЗАЛІЗНИЧНИМ ТРАНСПОРТОМ В УКРАЇНУ

Постановка проблеми. Реалізація встановленої ч. 1 ст. 246 Митного кодексу України (далі – МК України) мети митного оформлення конкретних товарів і транспортних засобів забезпечується визначенням митних формальностей і відповідних дій, які будуть здійснюватися щодо таких товарів і транспортних засобів. У такому разі в кожному випадку митного оформлення перелік митних формальностей і дій матиме свої особливості, зумовлені специфічними характеристиками товарів та/або транспортних засобів. Дослідження порядку митного оформлення, митних формальностей і дій, які підлягають при цьому виконанню, щодо конкретних товарів і транспортних засобів дасть змогу розробити теоретичні основи щодо властивостей їх реалізації та сприятиме удосконаленню їх правозастосування.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Питання здійснення митного оформлення, виконання митних формальностей щодо окремих товарів розглядали у своїх роботах Є.В. Додін, С.В. Кивалов, В.Т. Комзюк, А.В. Мазур, І.В. Міщенко, В.Я. Настюк, Д.В. Приймаченко, М.Г. Шульга та інші. Але дослідження здійснення митного оформлення товарів, ввезених в Україну залізничними транспортними засобами, шляхом виокремлення митних формальностей та дій залежно від прийнятого рішення за результатами перевірки документів та відомостей дотепер не проводилось.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження митних формальностей із виокремленням конкретних дій, що підлягають виконанню відповідними особами

і органами доходів і зборів, у разі прийняття рішення про здійснення митного оформлення товарів у пункті пропуску через державний кордон України, що ввозяться залізничними транспортними засобами.

Виклад основного матеріалу. Порядок митного оформлення товарів на залізничному транспорті не систематизований та врегульований нормативними актами різної юридичної сили. У МК України є норми, в яких частково відображені деякі митні формальності, пов'язані з митним оформленням товарів, які переміщуються через митний кордон України залізничним транспортом. Так, п. 2 ч. 1 ст. 95 МК України встановлені строки транзитних перевезень для залізничного транспорту. Ст. 123 МК України передбачає умови поміщення у митний режим митного складу товарів, розміщених на митних складах, розташованих на територіях залізничних станцій, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України. П. 4 ч. 1 ст. 335 МК України передбачений перелік документів, які необхідні для митного контролю та митного оформлення.

Частково митне оформлення відображено в Типовій технологічній схемі здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон [1], в якій мова йде про декларування залізничного рухомого складу, а також описані деякі митні формальності, які пов'язані з митним оформленням. Взагалі не зрозуміло, чому нормотворець у назві цієї технологічної

схеми акцентує виключно на митному контролі, тоді як у цьому нормативному акті також йдеться і про митне оформлення.

Спільним наказом Державної митної служби України та Міністерством транспорту та зв'язку України від 18.09.2008 р. № 1019/1143 затверджені Інструкції про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури в міжнародному залізничному сполученні, і працівників залізниць України [2], в яких врегульовані, зокрема, питання митного оформлення залізничного рухомого складу, товарів, багажу, вантажобагажу.

Митне оформлення товарів, які перевозяться залізничними транспортними засобами, здійснюється в будь-якій митниці з їх пред'явленням.

Залежно від напрямку переміщення через митний кордон України залізничного транспорту митне оформлення товарів відрізняється. У разі ввезення на митну територію України залізничного рухомого складу, товарів, багажу та вантажобагажу може бути прийнято чотири варіанти рішення про:

- здійснення митного оформлення товарів (вантажів);
- направлення товарів на митну територію України у митницю призначення під митним контролем;
- повернення товарів за межі митного кордону (у тому числі за заявою вантажовласника або вантажоперевізника);
- неможливість пропуску товарів на митну територію України [1].

Залежно від кожного прийнятого рішення, митні формальності, пов'язані з митним оформленням, є різними. Вважаємо звернути увагу, що кожна митна формальність складається із послідовних дій, які мають виконати як відповідні особи (фізичні та юридичні особи, перевізник, правовласник, представник), так і посадові особи митниці щодо дотримання митних правил при переміщенні товарів та транспортних засобів через митний кордон України.

Враховуючи мету статті, охарактеризуємо виключно митні формальності у разі прийняття рішення щодо здійснення митного оформ-

лення залізничного рухомого складу, товарів, багажу, вантажобагажу в прикордонній станції, тобто випуск товарів, що ввозяться на митну територію України, у відповідний митний режим здійснюватиметься безпосередньо у пункті пропуску через державний кордон України. У цьому разі подання попередньої митної декларації не є обов'язковим [3]. Таким чином, митна формальність, пов'язана з виконанням вимог ст. 194 МК України щодо попереднього повідомлення органів доходів і зборів про намір ввезти товари на митну територію України [4], може і не виконуватись (аналіз практичної діяльності у цій сфері дає змогу стверджувати, що фізичні особи-вантажодержувачі, на відміну від юридичних осіб, не подають попередню митну декларацію).

Згідно з вимогами п. 4 ч. 1 ст. 335 МК України, під час перевезення залізничним транспортом митниці подаються такі документи:

- транспортні (перевізні) документи;
- передатну відомість на залізничний рухомий склад;
- документ, що засвідчує наявність припасів (за наявності припасів);
- визначений актами Всесвітнього поштового союзу документ, що супроводжує міжнародні поштові відправлення (за їх наявності);
- комерційні документи (за наявності їх у перевізника) на товари, що перевозяться [4].

Основним перевізним документом на залізничному транспорті є залізнична накладна, яка подається залізниці вантажівправником разом із товаром і супроводжує товар на усьому шляху перевезення до станції призначення. Накладна є обов'язковою двосторонньою письмовою формою угоди про перевезення товару, яка укладається між вантажівправником і залізницею на користь третьої сторони – вантажодержувача, та одночасно є договором на заставу товару для забезпечення гарантії внесення належної провізної плати та інших платежів за перевезення [1]. Варто звернути увагу, що МК України передбачається три види таких накладних:

– накладна ЦІМ (СІМ) подається по маршруту на залізничних станціях, на які поширюється сфера застосування Конвенції про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) [5];

– накладна УМВС (СМГС) подається по маршруту на залізничних станціях, на які поширюється сфера застосування Угоди про міжнародне вантажне залізничне сполучення (УМВС) [6];

– уніфікована накладна ЦІМ/УМВС (СІМ/СМГС, ЦІМ/СМГС).

Рішення про розроблення уніфікованої транспортної накладної ЦІМ/СМГС, застосування якої дає змогу перевозити вантажі в сполученні Схід–Захід–Схід без переоформлення на кордоні накладної одного транспортного права на накладні іншого права, прийняте на Конференції по міжнародному транспортному праву, яка відбулася 21–22 жовтня 2003 р. у Києві. Рішення про впровадження єдиної накладної ЦІМ/СМГС було прийняте на 34-й сесії Наради міністрів транспорту Організації співдружності залізниць, що відбулося 13–15 червня 2006 р. у Софії.

Нововведення одночасно вирішило ряд пріоритетних задач. По-перше, значно спрощена процедура перетину митного кордону, що дала змогу прискорити рух вантажів через суміжні держави, а значить, підвищилась ефективність товарообороту. По-друге, зменшились транспортні витрати і підвищилась якість обслуговування. І, по-третє, стала більш абсолютною технологія експортно-імпорتنих взаємодій з іноземними залізницями. Враховуючи те, що саме переоформлення документів коштує близько 25 євро для одного вагону, нова накладна ще й здешевила перевезення. Простежується вигода і для посадових осіб митниць від введення єдиної накладної – з'явилася можливість відстежити рух вантажу (мова йде про транзитні транспортні перевезення) від відправника до одержувача [7].

Митне оформлення товарів, багажу, вантажобагажу у пункті пропуску через державний кордон України починається з формальності – подання митної декларації до митниці від-

правлення. За таких умов саме в митниці відправлення закінчується переміщення товарів, що перебувають під митним контролем. Таким чином, митниця відправлення вже є митницею призначення.

У разі митного оформлення залізничного рухомого складу (у тому числі порожнього), що використовується для перевезення у міжнародному сполученні товарів, пасажирів і технічного обслуговування ділянок залізниць України, що проходять територією інших держав, декларування здійснюється шляхом подання митниці в пункті пропуску або на прикордонній передавальній станції, або в митниці за місцем розташування власника транспортного засобу інформації про такі залізничні транспортні засоби та мету їх переміщення (під навантаження, повернення, технічне обслуговування ділянок залізниць України тощо), зазначені у передатній відомості, перевізних документах чи натурному листі, тобто без подання митної декларації. Але якщо залізничний рухомий склад, що переміщується через митний кордон України як товар на підставі зовнішньоекономічного договору (контракту) купівлі-продажу, міни, оренди, лізингу тощо, декларування здійснюється у відповідному митному режимі з поданням митної декларації, заповненої в установленому порядку [1].

Першою дією, яка здійснюється під час виконання митної формальності декларування товарів, є оповіщення працівниками залізничної станції вантажоодержувача про прибуття товару. Наступна дія – це отримання товаросупровідних, товаротранспортних документів вантажоодержувачем від працівників залізничної станції. Залежно від мети переміщення через митний кордон України товарів, багажу, вантажобагажу вантажоодержувач обирає митний режим та заповнює митну декларацію, що є останньою дією аналізованої формальності.

Іноді вантажоодержувачу необхідно звернутись до митного брокера щодо надання послуг із декларування товарів у зв'язку із необхідністю подання митної декларації, передбаченої законодавством України для підприємства.

У такому разі вантажоодержувач укладає договір із митним брокером про надання таких послуг, що і є подальшою дією. Після укладення договору вже митний брокер здійснює дії щодо заповнення митної декларації та безпосередньо виконує в інтересах вантажоодержувача дії, пов'язані з пред'явленням митниці товару та документів, необхідних для митного оформлення.

Таким чином, митна формальність декларування товарів складається із таких дій:

- оповіщення працівниками залізничної станції вантажоодержувача про прибуття вантажу;
- отримання товаросупровідних, товаротранспортних документів вантажоодержувачем від працівників залізничної станції;
- укладення договору з декларування послуг (є факультативною);
- заповнення митної декларації (митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа).

Які саме дії та їх виконання на наступній митній формальності – прийняття митної декларації – залежить, перш за все, від форми митної декларації. Першою дією є подання митниці вантажоодержувачем митної декларації та інших документів. Варто звернути увагу, що, відповідно до ч. 1 ст. 248 МК України, саме з цього моменту митне оформлення вважається розпочатим [4]. Якщо вантажоодержувач здійснив декларування із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа, то виконання митних формальностей під час здійснення митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа регламентується наказом Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 631 [8]. Аналіз тексту цього нормативного акта дає змогу стверджувати, що нормотворець зловживає застосуванням терміна «митна формальність». Зважаючи на зміст терміна «митна формальність», вона складається із сукупності дій, однак у вказаному вище нормативному акті слово «дія» взагалі не застосовується. Низку дій нормотворець помилково визначає як митні формальності.

Подальша дія – реєстрація посадовою особою митниці митної декларації шляхом присвоєння митної декларації реєстраційного номера за допомогою автоматизованої системи митного оформлення.

Під час виконання дії – перевірки митної декларації – здійснюється перевірка за допомогою програмного забезпечення правильності заповнення митної декларації відповідно до встановлених вимог та перевірка відповідності відомостей, внесених до електронної декларації, відомостям, що внесені до митної декларації, поданої на паперовому носії.

Останньою дією цієї формальності є прийняття митної декларації для оформлення шляхом проставлення на бланку декларації та інших документах відбитка штампа «Під митним контролем».

Під час виконання наступної митної формальності – оформлення митної декларації – здійснюється ціла низка дій, які нормотворець ототожнює із митними формальностями, а саме перевірки:

- наявності відміток про завершення розміщення товарів;
- правильності класифікації товарів;
- правильності визначення країни походження товарів;
- дотримання встановлених до задекларованих товарів заходів нетарифного регулювання;
- наявності задекларованих товарів у митному реєстрі об'єктів права інтелектуальної власності;
- правильності застосування пільг в оподаткуванні;
- правильності визначення митної вартості товарів.

Також обов'язково здійснюється контроль зіставлення даних, які містяться в електронній митній декларації, та інших документів, поданих для митного оформлення. За допомогою автоматизованої системи аналізу та управління ризиками здійснюється оцінка ризику.

Останньою митною формальністю є завершення митного оформлення. Згідно із ч. 1 ст. 255 МК України, митне оформлення завер-

шується протягом чотирьох робочих годин із моменту пред'явлення органу доходів і зборів товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що підлягають митному оформленню подання митної декларації або документа, який, відповідно до законодавства, її замінює, та всіх необхідних документів і відомостей [4].

Однак із метою реалізації цієї митної формальності необхідно провести іншу митну формальність – митний огляд вантажу, яка виконується у рамках здійснення митного контролю.

Виконання дії щодо проставлення посадовою особою митниці у митній декларації відбитка особистої номерної печатки свідчить про завершення митного оформлення. Наступною дією є внесення до електронної митної декларації відмітки про завершення митного оформлення та номера особистої номерної печатки посадової особи митниці, яка завершила митне оформлення

Після проведення митного оформлення товарів (вантажів) перевізні документи з відповідними відмітками, підписом і відбитком особистої номерної печатки посадової особи митниці повертаються на залізничну станцію та є підставою для оформлення працівниками залізниці відповідних документів та видачі товарів (вантажів) вантажоодержувачу.

Висновки. Митне оформлення залізничного рухомого складу, товарів, багажу, вантажобагажу у пункті пропуску через державний кордон України складається із таких митних формальностей: декларування товарів; прийняття митної декларації; оформлення митної декларації; завершення митного оформлення.

Анотація

Стаття присвячена аналізу митних формальностей, які виконуються під час митного оформлення товарів у пункті пропуску через державний кордон України у разі їх ввезення на митну територію України залізничним транспортом. Встановлено, що у разі ввезення на митну територію України товарів, багажу, вантажобагажу залізничним транспортом може бути прийнято чотири варіанти рішення. Залежно від кожного прийнятого рішення митні формальності, пов'язані з митним оформленням, є різними. Доведено, що залежно від вантажоодержувача (фізична або юридична особа) законодавством передбачені варіанти використання різних митних декларацій, що, у свою чергу, впливає і на митні формальності під час митного оформлення.

У разі митного оформлення багажу (вантажобагажу), вантажоодержувачем яких є фізична особа та декларування здійснюється в порядку, установленому для громадян, виконуються такі митні формальності:

– декларування товарів, на якій виконуються дії – оповіщення працівниками залізничної станції вантажоодержувача про прибуття багажу; отримання товаросупровідних, товаротransпортних документів вантажоодержувачем від працівників залізничної станції; заповнення митної декларації (відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 450 це може бути митна декларація для письмового декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності, або митна декларація М-16, або письмова заява за встановленою формою [9]);

– оформлення митної декларації, на якій виконуються певні дії (перевірка поданих документів; прийняття рішення щодо оподаткування митними платежами товарів; стягнення митних платежів (не обов'язково));

– надання дозволу щодо випуску багажу у вільний обіг на території України, на якій виконуються такі дії: проставлення особистої номерної печатки посадовою особою митниці; передача на залізничну станцію документів із відбитком особистої номерної печатки посадової особи митниці, що є підставою для видачі багажу, вантажобагажу одержувачеві.

Ключові слова: багаж, вантажоодержувач, декларування, дія, залізничний транспорт, митна декларація, митна формальність, митне оформлення.

Анотація

Стаття посвячена аналізу таможених формальностей, виконаних при таможенному оформленні товарів в пункті пропуску через державну територію України в разі їх ввозу на таможенну територію України залізничним транспортом. Установлено, що в разі ввозу на таможенну територію України товарів, багажа, грузобагажа залізничним транспортом може бути прийнято чотири варіанта рішення. В залежності від кожного прийнятого рішення таможенні формальності, пов'язані з таможенным оформленням, різні. Доказано, що в залежності від грузополучателя (фізичне або юридичне лице) законодавством передбачені варіанти використання різних таможених декларацій, що, в свою чергу, впливає на таможенні формальності при таможенному оформленні.

Ключевые слова: багаж, грузополучатель, декларирование, действие, железнодорожный транспорт, таможенная декларация, таможенная формальность, таможенное оформление.

Prokopenko V.V. Custom formalities related to custom registration of commodities in the point of admission in case of their import by a railway transport to Ukraine

Summary

The article is sanctified to the analysis of custom formalities that is executed at custom registration of commodities in the point of admission through the state boundary of Ukraine incase of their import on custom territory of Ukraine by a railway transport. It is set that in case of import on custom territory of Ukraine of commodities, luggage, loadluggage by a railway transport it can be accepted four variants of decision. Depending on every accepted decision the custom formalities related to custom registration is different. It is proved that depending on a load-consignee (physical or legal person) by a legislation the envisaged variants of the use of different customs declarations, that, in turn, influences on custom formalities at custom registration.

Key words: luggage, load-consignee, declaration, action, railway transport, customs declaration, custom formality, custom registration.

Список використаних джерел:

1. Типова технологічна схема здійснення митного контролю залізничних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними, у пунктах пропуску через державний кордон : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1546.
2. Про затвердження Інструкцій про взаємодію посадових осіб митних органів, що здійснюють митні процедури в міжнародному залізничному сполученні, і працівників залізниць України : наказ Державної митної служби України та Міністерством транспорту та зв'язку України від 18.09.2008 р. № 1019/1143 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 95. – Ст. 3151.
3. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень : Наказ Міністерства фінансів України від 09.10.2012 р. № 1066 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 99. – Ст. 4027.
4. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44-45, № 46-47, № 48. – Ст. 552.

5. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення (КОТІФ) згідно з текстом Протоколу змін від 3 червня 1999 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_291.
6. Угода про міжнародне вантажне залізничне сполучення (УМВС) від 01.11.1951 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 22. – Ст. 919.
7. Накладна ЦІМ/СМГС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://dp.uz.gov.ua/ukr/invoice_sim.
8. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа : Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 631 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 64. – Ст. 2627.
9. Питання, пов'язані із застосуванням митних декларацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 450 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 40. – Ст. 1545.